

**"Употреба женског рода", ауторски текст заменице Заштитника грађана др
Зорице Мршевић у дневном листу Данас**

**"Употреба женског рода", ауторски текст заменице Заштитника
грађана др Зорице Мршевић у дневном листу Данас**

четвртак, 08. октобар 2009. 11:32

Лични став

Ауторка: Др Зорица Мршевић,

Употреба женског рода

Родно сензитиван језик означава употребу женског граматичког рода када се ради о женама. Углавном су то ситуације када треба означити називе професија, звања, функција и сл. у женском роду али и неке друге ситуације, када се из употребљеног глагола или заменице закључује да је жена субјекат. То је део напора женског покрета целог света да се женска егзистенција учини видљивом и признатом у јавном дискурсу.

Употреба женског граматичког рода није новина у српском језику тј. уопште се не ради о „новоговору“ како то наводе противници, нити о страним утицајима којима се нарушава његова аутентичност. У прилог томе говоре бројни примери, па је тако Милена Павловић Барили 1926. добила сведочанство Краљевске уметничке академије где је у женском роду написано да је она из неких предмета „врло добра“ а из других „одлична“. Због таквих „родно сензитивних оцена“ иначе данас се још увек понегде прети отказима. А још ранији пример потиче чак из шездесетих година деветнаестог века када је једна жена, Јелка Марковић извршила неуспео атентат на краља Милана. Сва званична документа и новински извештаји из тог времена њу називају атентаторком, анархистикињом, терористкињом и (наводном) патриоткињом.

Ни данас никакав проблем није употреба неких термина у женском роду, па тако имамо продавачице, неговатељице, куварице, келнерице, чистачице, секретарице, наставнице, ученице. Проблем се међутим јавља код друштвено вишестатусних занимања. Али се многи, уз помоћ наводно језичких аргумената труде да оспоре постојање амбасадорки, председница, адвокаткиња, инжењерки, професорки, канцеларки. Јасно је да се ту не ради само о језику и одбрани његове аутентичности која уосталом као што смо из историјских примера видели, и није у опасности јер српски језик и те како познаје употребу женског рода и то у временима када жене нису биле професионално присутне у јавном животу.

Недавно сам прочитала књигу Лујзе Хеј „Медитација за излечење вашег живота“ у којој ауторка своје исцељење од рака приписује одређеним медитативним техникама, дакле она у тој књизи износи своје веома лично искуство. Међутим, у преводу она се из нараторке претворила у наратора, тј. лице који говори у мушком роду. На пример: „Радио сам доста на себи, дошао сам до разумевања основних принципа живота, ја сам ученик живота, ја сам аутор свог живота, и сл.“ Можда је издавач проценио да књига у којој жена говори у женском роду неће имати добар пласман на тржишту а можда нико

није приметио да је ауторка жена. Или су приметили, али су сматрали неважним да ли се њено искуство изражава у мушком или женском роду, па су се определили уместо за логичан избор женског рода, за „подразумевани“ друштвено прихваћенији мушки. Ово је пример како се женски род избегава не само када се ради о ситуацији у којој нема „новоговорних“ елемената. Међутим, било да се ради о професијама израженим у женском роду или пак, као у овом случају директном негирању ауторкиног идентитета, резултат је исти - а то је невидљивост жена. Због те невидљивости жена употреба женског рода није лингвистичко питање већ се ту ради о питању друштвене моћи, ко је има, како се користи, како се она дистрибуира и на којим тачкама јавног дискурса долази до дискриминације услед неравнотеже те друштвене моћи.

Невидљивост је иначе типичан инструмент дискриминације: прво неког учиниш невидљивим, па кад обезличени постаје субјект без гласа и лица, следећи корак је једноставан јер је лако такву особу или читаву групу лишити статуса, права, равноправности. Када се све то представи у форми природног, нормалног, одувек присутног поретка ствари, цела ситуација постаје оправдана и прихватљива у свом крајњем исходу.

Родно сензитивни језик је дакле питање из домена људских права, јер се коректном употребом граматичког женског рода препознаје и идентификује жена као актерка, субјект, нараторка, то је језик који је открива уместо да је скрива и то је оно што неким још увек смета. Женска невидљивост је дуго опште место женске егзистенције, довољно дуго да се и данас од стране многих сматра „нормалним, природним“. Родно сензитивни језик доводи у питање ту „нормалност и природност“ па се зато у дискриминативном контексту дисквалификује као изузетак, неко одступање од језичких правила.

Иначе, за језик се обично сматра да је уређен у одређеним неким, већ од раније задатим моделима, да постоји независно од нас, као да је већ одређен и уређен одавно пре нас. Али није тако. Језик нема значење само по себи него му га дају људи на основу система значења. Дискурс као систем значења који конструише друштвену реалност, утиче на конструкцију/стварање реалности тако што искључује или омогућава одређена значења, фаворизује неко значење као здраворазумско, природно или „нормално“ и дефинише другачија значења као ирелевантна, неодговарајућа или их дисквалификује на неки други начин. Студије дискурса илуструју да су језичке и друштвене праксе неопходно повезане и показују какав је утицај те повезаности кроз идентификовање начина на који размишљамо и делујемо у свету. Студије дискурса доказују како се формирају одређени режими истине помоћу којих неке политике постају легитимне, док су супротне политике приказане као неодговарајуће. Језик је дакле тај који стиче своје значење кроз структуру знања која му претходи и ситуација није обрнута - да језик својом задатошћу детерминише доминантни дискурс. Најтачније је рећи да су оба сегмента реалности заправо у сталној интерактивној промени и процесу међусобног условљавања.

Језичка невидљивост жена дакле није природна, нити представља језичку неминовност или коректност већ је само наслеђено бreme према коме се треба критички одредити у тренду промењених друштвених улога жена и мушкараца

и њиховог међусобног односа развијаних мимо родних стереотипа.

Ауторка је заменица Заштитника грађана

http://www.danas.rs/vesti/dijalog/upotreba_zenskog_roda.46.html?news_id=173654